

ОСОБЛИВОСТІ СПІВРОБІТНИЦТВА УКРАЇНИ ТА ЄС У СФЕРІ ІНВЕСТИЦІЙ

І. Михайляк

Львівський національний університет імені Івана Франка

У статті висвітлено та проаналізовано особливості співробітництва України та ЄС у сфері інвестицій. Особлива увага надається впливу світової фінансової кризи на обсяги інвестицій з країн-членів ЄС до України. Ключові слова: інвестиції, прямі іноземні інвестиції, портфельні інвестиції.

Європейська інтеграція - це основний напрям розвитку континенту, який визначає як ситуацію в самій Європі в третьому тисячолітті, так і її місце у світі. Від часу свого заснування ЄС поступово перетворився на один з найпотужніших фінансово-економічних і політичних центрів світу, систему європейських цінностей та стандартів.

Сьогодні ЄС займає провідні позиції у світовому господарстві. На його частку припадає 41,4 % світового товарного експорту та 39,8 % імпорту, 42,8 % світового експорту та 41,9 % імпорту послуг. Тому для будь-якої країни співробітництво з ЄС означає можливість отримати істотні економічні здобутки, які, зрештою, сприятимуть економічному зростанню та підвищенню життєвого рівня населення [1, с.26].

Враховуючи особливості сучасного стану економіки України, можна навести цілу низку аргументів на користь розвитку співпраці з ЄС. Важливим також є розвиток співробітництва у сфері інвестицій.

За багатьма відносними та навіть абсолютними показниками іноземних інвестицій Україна займає одні з останніх місць серед країн Центральної та Східної Європи. Основними причинами невисокої активності іноземного капіталу, у тому числі, з країн-членів ЄС, є відсутність в Україні сприятливого інвестиційного клімату. В економічних зв'язках між українськими і європейськими фірмами у 90-ті роки переважали прості експортно-імпортні операції, бартерний обмін, операції з давальницькою сировиною. Таким чином, на початку XXI століття європейський ринок для українського бізнесу залишався джерелом товарів і валюти, а не капіталу і технологій [2, с.68].

Усунення обмежень на рух капіталу передбачається умовами Угоди про поглиблену вільну торгівлю України з ЄС, переговори про укладення якої на разі тривають, забезпечує оптимальний рівень інтеграції, необхідний для залучення потужних інвестиційних ресурсів ЄС.

Найбільшу зацікавленість іноземних інвесторів викликають металургія, фінансовий сектор, оптова торгівля, харчова промисловість і переробка сільськогосподарських продуктів, сектор нерухомості.

Попри загалом позитивну динаміку надходження чистих прямих іноземних інвестицій, існує низка проблем, які є причиною того, що рівень ПІІ набагато нижчий потенційного, а їхня якість не завжди висока.

Аналіз структури прямих іноземних інвестицій виявляє, що переважну їхню частину спрямовують не на розбудову нових підприємств, а на купівлю вже наявного бізнесу. Частка інвестицій, спрямованих на створення бізнесу та впровадження нових технологій, залишається невисокою, хоча має вагомий потенціал для зростання в процесі поліпшення бізнес-середовища в Україні та вкладення новими власниками коштів у розвиток придбаних об'єктів.

Усунення обмежень на рух капіталу, забезпечення його вільного обігу між Україною та ЄС – фундаментальний принцип, реалізація якого є невід'ємною частиною зусиль, спрямованих на поліпшення інвестиційного клімату.

Головними перешкодами для інвестицій європейських компаній в Україну є часте внесення змін до законодавства, що регулює сферу зовнішньої торгівлі, низький рівень прозорості, неефективне виконання законів, дискримінаційні нормативні положення та корупція. Для обговорення та вирішення проблем, що стоять перед європейським приватним сектором в Україні, у 1999 році було засновано Європейську Бізнес Асоціацію, яка сьогодні об'єднує близько 750 європейських та міжнародних компаній, що працюють в Україні.

ЄС зберігає найбільшу частку у зальному обсязі прямих іноземних інвестицій (ПІ), які Україна отримала, як незалежна держава, починаючи з 1991 р., згідно з даними Державного комітету статистики України. Інвестиційні вливання суттєво збільшувались, починаючи з 2001 р., завдяки прискоренню економічних реформ в Україні (див.табл.1) [3].

Таблиця 1

Обсяги інвестицій ЄС в Україну за період 2002-2011 рр. (млрд. дол) [3]

2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
3,63	3,81	4,65	11,75	15,92	22,94	28,18	31,35	35,23	40,10

Обсяг прямих інвестицій в економіку України з країн ЄС станом на 1 січня 2011 р. становив 35,23 млрд.дол. США (див.табл.1), що складає більше 72% загального обсягу інвестицій в Україну.

Обсяг прямих інвестицій в економіку України з країн ЄС станом на 1 січня 2012 р. становив 40,1 млрд дол та 80% від загального обсягу інвестицій в Україну [3].

Якщо поглянути на рис.1, видно чітку тенденцію зростання інвестицій в Україну з країн ЄС. Найрізкіший стрибок в притоку інвестицій відбувся у 2005р. Порівняно з попередніми роками обсяг ПІ, що надійшли, збільшився майже в двічі.

Головними країнами-інвесторами, на які припадає більше 80% загального обсягу інвестицій з ЄС, є Німеччина – 6,6 млрд.дол., Кіпр – 9,0 млрд.дол., Австрія – 2,6 млрд.дол., Великобританія – 2,3 млрд.дол., Нідерланди – 4,0 млрд.дол. (див.табл.2).

Ці 5 країн залишаються головними інвесторами вже більше 10 років. У таблиці 2 подано дані щодо інвестицій цих країн в економіку України. А на рис.2 видно динаміку росту інвестицій в Україну з даних країн.

У 2011 році головними країнами-інвесторами, на які припадає понад 83% загального обсягу інвестицій з ЄС, залишились Кіпр – 11,6 млрд. дол. (30,8% загального обсягу інвестицій з країн ЄС), Німеччина – 7,4 млрд. дол. (19,5%), Нідерланди – 4,7 млрд. дол. (12,7%), Австрія – 2,8 млрд. дол. (7,6%), Франція – 2,4 млрд. дол. (6,3%) та Великобританія – 2,4 млрд. дол. (6,2%).

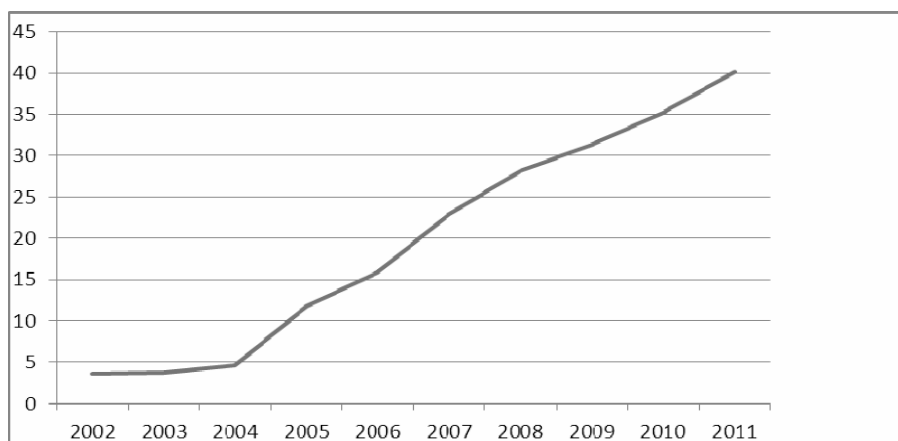

Рис.1. Динаміка росту обсягів ПІІ в економіку України з країн ЄС

Таблиця 2

Обсяги ПІІ з основних інвестиційних партнерів України за період 2002-2010 рр. (млрд. дол) [3]

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Кіпр	0,60	0,90	1,04	1,61	3,01	5,94	7,65	9,91	9,01
Німеччина	0,31	0,46	0,63	5,50	5,62	5,92	6,39	7,08	6,60
Нідерланди	0,40	0,46	0,55	0,91	1,49	2,51	3,20	4,70	3,95
Австрія	0,21	0,25	0,35	1,42	1,60	2,08	2,44	2,66	2,61
Великобританія	0,51	0,70	0,90	1,06	1,56	1,97	2,25	2,30	2,31

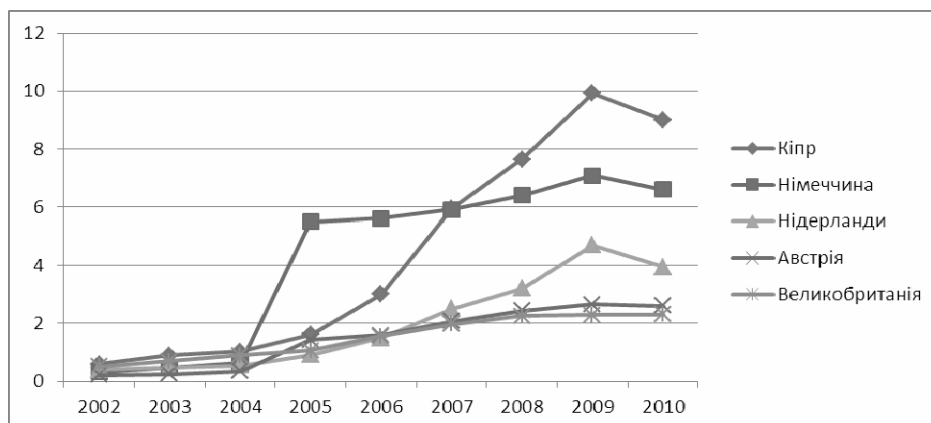

Рис.2. Динаміка росту прямих іноземних інвестицій в Україну з основних інвестиційних партнерів країн-членів ЄС

ЄС залишився ключовим іноземним інвестором в Україні. Його частка в загальному обсязі ПІІ в Україну збереглась майже незмінною порівняно з попередніми роками.

Станом на 1 січня 2012 року значні обсяги прямих інвестицій з країн ЄС були спрямовані на підприємства промисловості (34,2%). Серед галузей переробної

промисловості суттєві обсяги інвестицій внесено в металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів; у виробництво харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів і в хімічну і нафтохімічну промисловість. У фінансових установах зосереджено 32,4% прямих інвестицій, в організаціях, що здійснюють операції з нерухомим майном, оренду, інжиніринг та надання послуг підприємцям – 10% і на підприємствах торгівлі, ремонту автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку – 9,4%.

Найбільш інвестиційно привабливими в Україні є такі види економічної діяльності [6, с.7]:

для Німеччини: металургія та оброблення металу, хімічна та нафтохімічна промисловість, харчова промисловість та перероблення сільськогосподарських продуктів, виробництво інших неметалевих мінеральних виробів;

для Кіпру: оптова торгівля і посередництво у торгівлі, операції з нерухомістю, здавання під найм та послуги юридичним особам, фінансова діяльність;

для Австрії: фінансова діяльність, оптова торгівля і посередництво у торгівлі;

для Великобританії: оптова торгівля і посередництво у торгівлі, операції з нерухомістю, здавання під найм та послуги юридичним особам, фінансова діяльність, транспорт та зв'язок, будівництво, машинобудування, харчова промисловість та перероблення сільськогосподарських продуктів;

для Нідерландів: харчова промисловість та перероблення сільськогосподарських продуктів, оптова торгівля і посередництво у торгівлі.

Світова фінансова і економічна криза мала значний вплив на потоки капіталу між Україною та ЄС.

Однак, окремі сегменти ринку капіталу реагували на кризу по-різному. Так, у країну продовжувався притік прямих іноземних інвестицій (ПІІ), який, за оцінками НБУ, у 2009 році становив 4,7 млрд. доларів США, що вдвічі менше, ніж рік тому. Значна частка цих інвестицій надходила у фінансовий сектор для рекапіталізації банків з іноземних капіталом (це насамперед стосується інвесторів з Австрії, Нідерландів, Франції) [7, с.12].

Якщо говорити про портфельні інвестиції, то у 2008 році відбулось згортання ринку після першої хвилі фінансової кризи, однак на початку 2009 року ситуація стабілізувалась. Індекс ПФТС почав зростати з другого кварталу 2009 року, однак активного притоку портфельних інвестицій, порівняного з докризовим 2007 роком, досі не спостерігається.

Під час кризи важливим джерелом притоку зовнішнього капіталу в країну стала міжнародна фінансова допомога від міжнародних організацій, а саме МВФ, Світового банку та Європейського банку реконструкції та розвитку.

Однак призупинення співробітництва з МВФ восени 2009 року по програмі угоди «stand-by» не дозволило Україні скористатись з наданої можливості ані у 2009 році, ані на початку 2010 року. Таким чином, світова фінансова і економічна криза мала значний вплив на потоки капіталу між Україною та ЄС.

Загалом інвестиційна привабливість України не є надто високою через побоювання інвесторів потрапити під жорсткий адміністративний прес.

З огляду на проведений аналіз, можна з впевненістю зробити висновок, що інвестиційний клімат держави безперечно впливає на її добробут. Залучення іноземних інвестицій в будь-які галузі промисловості пов'язане з прагненням країн, що розвиваються збільшити свій ВВП.

Інвестиційна діяльність відіграє ключову роль у формуванні економічних ресурсів країни, надає можливість модернізувати виробництво, підвищувати конкурентоспроможність вітчизняної продукції, створювати нові робочі місця, впливає на рівень якості життя населення країни, здійснює складний і багатоаспектний вплив на навколишнє середовище.

На сьогодні ЄС – найважливіше джерело інвестицій, що приносять в економіку України не лише фінансові ресурси, а й міжнародний досвід корпоративного управління, спонукають компанії до впровадження міжнародних стандартів якості, обліку тощо.

1. Гнатюк, М. Переваги стратегії приєднання України до Європейського Союзу : SWOT-аналіз / М. Гнатюк // Політичний менеджмент. – 2010. – № 3. – С. 147–153.
2. Зовнішньоекономічна політика ЄС і інтеграція України до європейського політичного, економічного і правового простору // Наукові праці ДонДТУ. – 2001. – Вип. 26. – С. 135.
3. Офіційний сайт Державного комітету статистики України - www.ukrstat.gov.ua.
4. Відносини між Україною та Європейським Союзом// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.hreuc.com/ukr/eu/Relations/>
5. Переговорний процес між Україною та ЄС щодо створення зони вільної торгівлі: поточний стан// [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rtp.com.ua/journal/2011/05/17/10/147.html>
6. Богданович І. Зовнішньоекономічні чинники євроінтеграції України / І. Богданович // Віче. – 2010. – № 20. – С. 5–8.
7. Веселовський А. Україна - ЄС: етап, що завершується; етап, що починається [Текст] / А. Веселовський // Зовнішні справи. - 2009. - № 8/9. - С.10-12.

THE FEATURES OF COLLABORATION OF UKRAINE AND ES IN THE FIELD OF INVESTMENTS

I. Mykhaylyak

Ivan Franko National University of Lviv

In the article the features of collaboration of Ukraine and ES in the field of investments are reflected and analysed. The special attention gets to influence of world financial crisis on the volumes of investments from the countries-members of ES.

Key words: investments, direct foreign investments, portfolio investments.

ОСОБЕННОСТИ СОТРУДНИЧЕСТВА УКРАИНЫ И ЕС В СФЕРЕ ИНВЕСТИЦИЙ

И. Михайляк

Львовский национальный университет имени Ивана Франко

В статье отражены и проанализированы особенности сотрудничества Украины и ЕС в сфере инвестиций. Особенное внимание предоставляется влиянию мирового финансового кризиса на объемы инвестиций из стран-членов ЕС.

Ключевые слова: инвестиции, прямые иностранные инвестиции, портфельные инвестиции.